

Naalakkersuisut naalagaaffimmi oqartussaasunut kalaallit Danmarkimiittut ikinnerussuteqartut akuerineqarnissaannik kaammattussagaat Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut, tak. Nunami ikinnerussuteqartut pillugit tunngaviumik Isumaqatigiissut (FCNM) aamma Nunap immikkoortuini oqaatsit imaluunniit ikinnerussuteqartut oqaasii (Oqaatsit pillugit isumaqatigiissut) Europami isumaqatigiissut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Kuno Fencker, Siumut)

Akissuteqaat

(Nunanut Allanut, Inuussutissarsiornermut Niuernermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerinnineq

Kalaallit ikinnerussuteqartut Danmarkimiittut Danmarkimi ikinnerussuteqartut akuerineqarnissaannik, Nunami ikinnerussuteqartut pillugit tunngaviumik Isumaqatigiissut (FCNM) aamma Nunap immikkoortuini oqaatsit imaluunniit ikinnerussuteqartut oqaasii (Oqaatsit pillugit isumaqatigiissut) pillugit Europami isumaqatigiissut tunngavigalugit, Naalakkersuisut naalagaaffiup oqartussaasunut kaammattueqqullugit peqquneqarnissaannik Kuno Fenckerip Siumumeersup Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuuteqarneranut Naalakkersuisut sinnerlugit qujanaq.

Siunnersuuteqartup tunngavilersuutimini ilaatigut kalaallit Danmarkimiittut kulturikkut oqaatsitigullu aporfeqartarnerat aamma kulturimik kinaassutsimillu immikkoortitaanissamut illersorneqarnissamik pisariaqartitsinerat allaaserai. Kikkut tamarmik tikittagaanni aamma oqartussaasunut naqisimaneqarani kalaallit oqaasiinik atuisinnaanerit, tassunga ilanngullugit eqqartuussivinni sulianik ingerlatsinermi aammalu kalaallisut atuartitaanermut tunngasumik aamma eqqaaneqarput.

Kalaallit Danmarkimi nunassissimasut ajornartorsiutaat Naalakkersuisut arajutsisimangilaat. Tamannaana tunngavigalugu Naalakkersuisut Danmarkimi kalaallit illuutaannik (Københavni, Odense, Aarhusimi aamma Aalborgimi) ukiorpassuarni tapiisarnertik attatiinnaraat.

Kalaallit Illuutaanni suliat pingaernerit tassaapput kalaallinik Danmarkimiittunik isumaginninnikkut ikiuinerit ilitsersuinerillu, tassunga ilanngullugit Danmarkimi tamanut tunngasuni namminneq pisinnaatitaaffitik. Assersuutigalugu Danmarkimi isumaginninnermut oqartussanik suleqateqarluni ammasumik siunnersuinerit. Tamakku tassaapput kalaallit pisortanik oqartussaasunik, peqqinnissaqarfinik, kommuninik, politiinik, eqqartuussivinnik il.il. ataatsimeeqateqarneranni oqaluttaasut suliasat. Tassa taamaalillutik Kalaallit Illuutaasa kalaallit innuttaasut Danmarkimi pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaannut tassani assigiinngitsorpassuarnik suliaqartoqartarpoq aammalu illoqarfippassuit ilanngullugit sumiiffippassuit isumagisarlugit. Aningaasanut inatsimmit tapiissutit Kalaallit Illuutaanni agguataarneqartarput, 50%-ii ilinniarnermut, 40%-ii isumaginninnermut suliasat taavalu

10%-ii kulturimut paasissutissiuinermut. Kalaallit Illuutai pisussaaitaanngillat tapiissutit ilai suliassanut aaliangersimasunut atornissai. Taamaalluni Kalaallit Illuisa tunngaviusumik aningaasat atorneqartussat akuerisat sumut atorneqarnissai aalajangiiffigisinnaallugit. Tamatuma saniatigut kulturimut tunnganerusunik sammisassaqtitsinernut sulisut atorneqarput, tamakku kalaallit ataqatigiinnerannut, oqaatsitigut ataqatigiinnerannut aamma Kalaallisut kinaassusiannut nukittorsaataapput.

Naalackersuisut kalaallit Danmarkimi aalajangersimasumik najugallit nammaqatigimmatigik imaanngilaq Naalackersuisut inunnut tamakkununga ataatsimoortunut oqartussaasut. Danmarkimi innuttaasutut Danmarkimi oqartussat inatsisillu ataanni pisinnaatitaaffeqarlutillu pisussaaffeqartiterput. Tamanna soorunami aamma nunani tamalaani inuit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutini atuuppoq, tamakkulu Danmarkip pisussaaffiisa ilagaat, tassunga ilaatigut ilanngullugit Ammit qalipaataat pillugit immikkoortitsinernut akerliunerit pillugit NP-mi isumaqatigiissutit aamma ILO-mi isumaqatigiissummi nr. 169-imi, Nunat inoqqaavi aamma Naggueqatigiit, atuuppoq. Nunani Ikinnerussuteqartut akuerineqarnissaat pillugit Europami Siunnersuisoqatigiit Tunngaviusumik Isumaqatigiissutaat aamma Nunat immikkoortuini Oqaatsit pillugit Europami Isumaqatigiissut naapertorlugit Naalackersuisut kalaallit Danmarkimiittut ikinnerussuteqartutut nalunaarutiginnissaannut pisinnaatitaaffeqanngillat. Taamaattorli kalaallit Danmarkimi najugaqartut ikinnerussuteqartut akuerineqarnissaannik naalagaaffimmi oqartussaasunut, Inatsisartut tamanna kissaatigissappassuk, kaammattuuteqarsinnaallutik. Taamaattorli taamatut akuersinissamat suliniutaasinnaasoq Danmarkimi kalaallit aalajangersimasumik najugalinnit namminneq toqqakkatik aallaaveqartariaqartoq maluginiartariaqarpoq. Tamanna aamma Nunani Ikinnerussuteqartut pillugit Tunngaviusumik Isumaqatigiissummi artikel 1-imut naapertuuppoq:

”Inuk kinaluunniit nunami ikinnerussuteqartuniittoq kiffaanngissuseqarluni taamatut ikinnerussuteqartunut ikinnerussuteqanngitsunulluunniit peqataarusunnerluni nammineerluni aalajangiisinnaavoq aamma pisinnaatitaaffinnik taakkuninnga toqqaanerit imaluunniit iliuseqarnerit toqqaanermut tassunga attuumassuteqartut iluaqutaanngitsunik malitseqassanngillat.”

Taamaattumik Naalackersuisuniit siunnersuutigaarput, naalagaaffimmi oqartussaasunut kaammattuuteqannginnermi, kalaallit danmarkimiittut peqatigiiffiisa taakkulu assigisaasa ersarissumik ikinnerussuteqartutut nalunaarutigineqarnissaminnik kissaateqarnerisa uppersaasikkamik takunissaat. Kalaallit Danmarkimiittut, Danmarkimi ikinnerussuteqartut akuerineqarnissaannik, kissaateqarnerisa paasinissaat taamaaliornitsigut qulakkeersinnaassagatsigu.

Taamaattumillu imaattumik allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussivugut:

Naalackersuisut Danmarkimi kalaallit peqatigiiffii taakkulu assigisaat tusarniaqqullugit, taakkulu akuersippata, Nunami ikinnerussuteqartut pillugit tunngaviusumik Isumaqatigiissut (FCNM) aamma Nunap immikkoortuini oqaatsit

imaluunniit ikinnerussuteqartut oqaasii (Oqaatsit pillugit isumaqatigiissut) Europami isumaqatigiissut tunngavigalugit naalagaaffimmi oqartussaasunut kalaallit Danmarkimiittut ikinnerussuteqartutut akuerineqarnissaannik kaammattoqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

Tamannalu tunngavigalugu aalajangiiffigisassatut siunnersuutip akuersissutigineqarnissaa Naalakkersuisut inassutigaat.